

ЗӨВШӨӨРЧ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮҮРЭГ ХҮТЭЭСЭН
ҮЙЛДВЭР ТЕХНИКИЙН ГАЗРЫН ЗАХИРАЛ

Б. БАЯРСАЙХАН

**ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН БАЯНЖАРГАЛАН СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “МОНГОЛЫН АЛТ” (МАК) ХХК-ИЙН ХӨӨТИЙН
НҮҮРСНИЙ УУРХАЙН 2023 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

/АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: MV-012199/
/АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР: 2095025/

БОЛОВСРУУЛСАН:

Байгаль орчны мэргэжилтэн

Б. Гэрэлтуяа

/Б.ГЭРЭЛТУЯА/

АГУУЛГА

ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ ГАЗРЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	4
УУРХАЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ, ТОГТООСОН НӨӨЦИЙН ТООЦОО, АЖИЛЛАХ ГОРИМ, ТЭЭВЭР	9
ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	10
УУРХАЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	12
2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ <u>ГОЛ</u> ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ	13
БҮЛЭГ 1. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	14
БҮЛЭГ 2. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	20
БҮЛЭГ 3. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
БҮЛЭГ 4. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	22
БҮЛЭГ 5. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
БҮЛЭГ 6. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
БҮЛЭГ 7. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
БҮЛЭГ 8. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ АУДИТ.....	27
БҮЛЭГ 9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	28
БҮЛЭГ 10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	31
БҮЛЭГ 11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ <u>НӨЛӨӨЛӨЛД</u> ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	33
БҮЛЭГ 12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ АЖИЛД ЗАРЦУУЛАГДАХ ЗАРДЛЫН УРЬДЧИЛСАН ТООЦОО	35

ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Компанийн танилцуулга: “Монголын Алт” (МАК) ХХК нь 1993 онд үүсгэн байгуулагдсан, үндэсний хөрөнгө оруулалттай, Монгол улсын тэргүүлэх компаниудын нэг билээ. Манай компани уул уурхай, барилгын материал төсөл, хөдөө аж ахуй, агаарын тээвэр, үл хөдлөх хөрөнгө, хэвлэл мэдээлэл зэрэг чиглэлээр үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Үйл ажиллагааныхаа туршид улс, орон нутгийн төсөвт татвар төлөлтөөрөө тогтмол тэргүүлж ирсэн бөгөөд байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай, дэлхийд тэргүүлэх сүүлийн үеийн дэвшилтэт техник технологийг үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлдээ нэвтрүүлж, улс эх орныхоо хөгжил, эдийн засагт даацтай хувь нэмэр оруулах томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

“Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн Хөх цав цемент-шохойн үйлдвэрийн төсөл болон дагалдах уурхайнуудын үйл ажиллагааг хариуцан хэрэгжүүлэхээр 2014 онд “МАК ЦЕМЕНТ” ХХК байгуулагдсан бөгөөд Хөөтийн уурхайн үйл ажиллагааг хариуцдаг билээ.

Компанийн байгаль орчны бодлого

Бидний эрхэм зорилго: Компанийн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлийн бүхий л үе шатанд байгаль орчинд үүсч болох аливаа сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага байлгахад анхааран ажиллах, байгалийн нөөцийг удаан хугацаанд тогтвортой ашиглах нь компанийн нэн тэргүүний зорилго болно.

Бидний дээдлэх үнэт зүйлс: Компани ба түүний салбар нэгжүүд нь үйлдвэр, уурхайн төслийг боловсруулах шатнаас үйл ажиллагааныхаа бүхий л хүрээнд байгаль орчны асуудлыг анхаарч Монгол улс болон олон улсын хэмжээнд мөрдөж буй уур амьсгалын өөрчлөлт, байгаль орчны холбогдолтой хууль, журам, гэрээ хэлэлцээрийг дагаж мөрдөнө. Эх орон, төрсөн нутаг, усаа хайрлан хамгаалах нь компанийн бүх ажилчид албан хаагчдын үнэт зүйл байх учиртай.

Баримтлах бодлого: Манай компани нь дараах зорилтуудыг дэвшүүлж ажилладаг. Үүнд:

- Байгалийн нөөц баялгийг урт удаан хугацаанд тогтвортой, үр ашигтай зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх талаар баримталж ирсэн төрийн бодлогыг хэрэгжүүлж, эрх бүхий байгууллагаас баталсан байгаль орчны стандарт, хэм хэмжээ, дүрэм журмыг чанд сахин биелүүлж, дотоодын болон хөндлөнгийн байгаль орчны хяналтыг тогтмол гүйцэтгэх;
- Улсын болон орон нутгийн хэмжээнд тогтвортой үйл ажиллагаа явуулдаг байгаль орчныг хамгаалах чиглэлийн төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллах;

- Олон улсын байгаль орчны байгууллагууд болон байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт технологи бүхий туршлагатай компаниудтай хамтран ажиллаж, улмаар олон улсын байгаль орчны стандартуудыг өөрийн үйлдвэрлэл, үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэх;
- Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн нөөц баялгийг ариг гамтай, хаягдалгүй технологи болон дахин боловсруулах аргаар ашиглах;
- Байгалийн нөөцийн ашиглалтын үр ашгийг өндөр түвшинд байлгах зорилгоор тогтмол судалгаа шинжилгээг явуулж орчин үеийн үр ашигтай техник, технологийг үйлдвэрлэлдээ тууштай нэвтрүүлэх;
- Үйлдвэрлэл, уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулж байгаа орон нутгийн иргэдийн соёл, өв уламжлалыг хүндэтгэн хамгаалах, тэдний биет өв, ёс заншлын талаархи мэдээлэл, тэдгээрийн ач холбогдлыг компанийн ажилчдад тогтмол таниулах;
- Өөрийн компанийн байгаль орчны талаар баримтлах бодлого зарчмыг хамтран ажиллаж буй түнш, гэрээт гүйцэтгэгч нарт зааж таниулах, тавих шаардлагыг өндөржүүлэх замаар байгаль орчны чиглэлээр тэдний хүлээх хариуцлагыг нэмэгдүүлэх;

ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ ГАЗРЫН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Ордын ерөнхий мэдээлэл, байршил:

Хөөтийн нүүрсний орд нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт Говь Угтаал-Баянжаргалангийн өндөрлөгийн төв хэсэгт тогтсон Хөөтийн хотгорт оршино. Ордын тусгай зөвшөөрлийн MV-12199, MV-020297 талбайнуудын газарзүйн солбилцол:

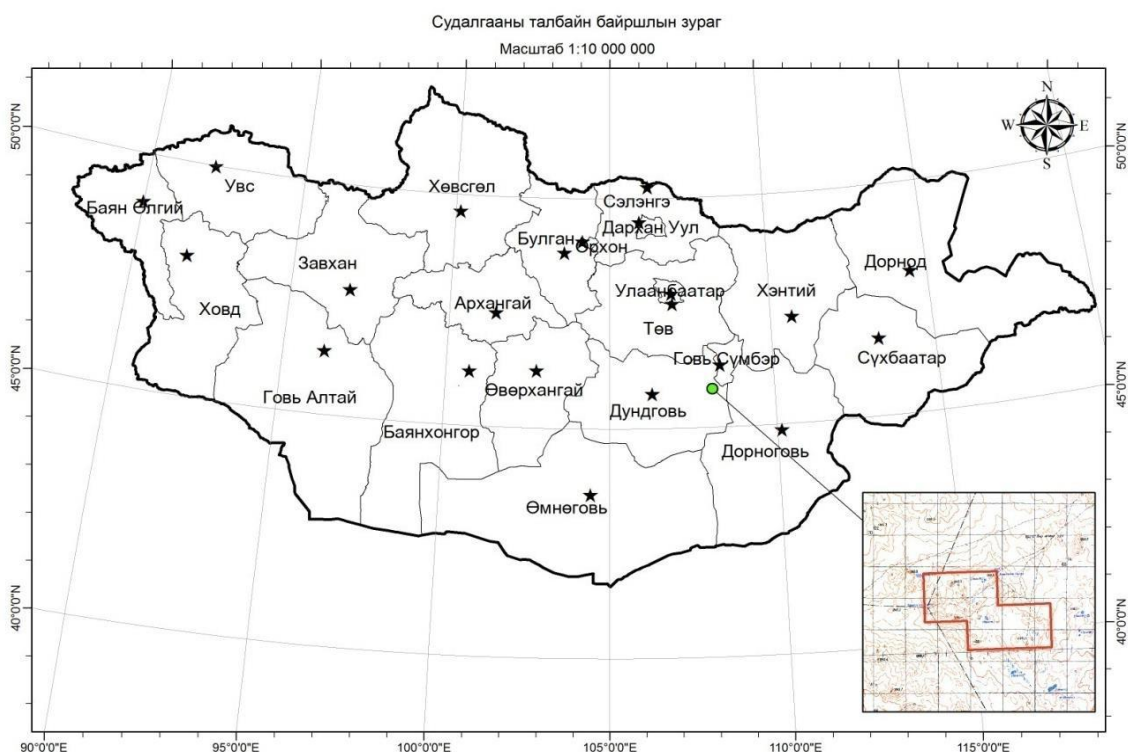
Хүснэгт 1. Ордын газарзүйн солбилцлүүд

№	Уртраг	Өргөрөг	№	Уртраг	Өргөрөг
1	107 ° 40'00"	45 ° 41'30"	3	107°44'00"	45 ° 40'00"
2	107 ° 44'00"	45 ° 41'30"	4	107°40'00"	45 ° 40'00"

Хөөтийн нүүрсний орд ба хот суурин газрууд, бусад объектуудын байршил:

Хүснэгт 2. Бусад байршил хоорондын зай

№	Хот, суурин газрын нэр	Ордын байршил	
		Зүг	Зай [км]
1	Улаанбаатар хот	Зүүн урагш	300
2	Чойр	Баруун урагш	100
3	Мандалговь	Зүүн хойш	130
4	Баянжаргалан сум Арагтай	Баруун тийш	26

Зураг 1. Хөөтийн нүүрсний ордын байрзүйн зураг

Физик газарзүй: Газрын гадаргын хувьд дунд зэргийн өндөр толгодоор хүрээлэгдсэн гүвээ талархаг байдалтай. Энэ хотгорт байгаа хамгийн өндөр цэг нь далайн түвшнээс дээш 1258.2 м өндөр өргөгдсөн Хар тэвш нэртэй уул юм.

Орд нь газар зүйн байрлал болон зах зээлийн хэрэгцээ хэтийн төлөв сайтай дүүрэгт байрладаг. Төмөр замаасаа 125 км зайд, Налайх, Замын-Үүдийн хатуу хучилттай авто замаас 90 км, Шивээ-Овоо-Баянжаргалангийн өндөр хүчдэлийн шугамаас 25 км, Чойр-Таван толгойн авто замын дэргэд оршдог. Ордоос 50 км-ийн дотор зайд эрдэс будаг, барилгын материал, хайлуур жонш, төмөр, цагаан тугалганы хэтийн төлөв бүхий орд илэрцүүд нээгдсэн байдаг.

Байгаль, цаг уурын нөхцөл: Газарзүйн хувьд ордын район нь Говийн мужийн зүүн хойд хэсэгт хамаарагдах бөгөөд хур тунадасны хэмжээ бага, зундаа халуун, өвөлдөө хүйтэн, эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай.

Жилийн хамгийн халуун өдрүүд 7 дугаар сарын сүүлчээр үргэлжилдэг бөгөөд дунджаар +23- +30°C, ховор тохиолдолд +40°C-ийн температурт хүрч халдаг. Өвлийн улирал урт 12-3 дугаар саруудад үргэлжилдэг бөгөөд дунджаар -18-28°C заримдаа -35°C хүрч хүйтэрдэг. Хөрсний хөлдөлтийн гүн нь дунджаар 1.5-2.0 м-т хэлбэлзэнэ. Энэ районд Баянжаргалан сумын нэг адилаар ихэнхдээ нутгийн баруун, баруун хойноос чиглэлтэй салхи салхилах бөгөөд салхины хурд нь гол төлөв 4-7 м/сек, заримдаа 14-15 м/сек хүрнэ.

Ургамлын аймаг: Хөрсний бүтэц нь өөрийн тархалт, зузаанаараа харилцан адилгүй хүрэн, цайвар хүрэн, бор хүрэн, тал нам дор газартаа цайвар шаргал, хужирлаг, өндөрлөг газартаа уулын хүрэн, хүрэвтэр өнгийн хөрсүүд ажиглагдана. Хүрэн цайвар болон бор хүрэн, цайвар шаргал хөрс нь аллювиваль-нуурын гаралтай шавар шавранцараас тогтоно. Хөрсний үений зузаан нь 0.05-0.2 м хааяа 30-40 см хүртэл хэлбэлзэнэ.

Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд ургамлын тархалт сийрэг хонхор, хотгор газрууд, өндөрлөгүүдийн бэл, хажуу, нам толгодууд нь өвслөг ургамлаар жигд биш бүрхэгдсэн. Ургамлын бүрхэвч бүрэлдүүлэгч гол нэр төрлийн өвс ургамал нь шивээт хялгана, хазаар өвс, агь, таана, хөмүүл, зангуу, божмог шарилж зэрэг ургамлууд зонхилсон болно. Дов толгодын гуу жалга, уулсын хажуу нам газраар алтан харгана, хар харгана, дэрс, бүйлс говирхог хэсэгтээ нохойн шийр, бударгана элбэг ургадаг. Өвс ургамлын хувьд уг бүс нь элсэн цөлийн болон говь хээрийн ургамал зонхилно. Ихэнхдээ дэрс, бут, нохойн хошуу, заг гэх мэт ургамлууд элбэг ургадаг.

Амьтны аймаг: Судлагдсан бүс нутаг нь амьтны аймгаар баялаг, элбэг таарах махчин амьтдаас үнэг, хярс, дорго, мануул, хааяа чоно, жижиг мэрэгчдээс үлийн цагаан оготно, орог саарал, шар сүүлт, алаг даага, шөнийн идэвхтэй шавж идэштнээс дэлдэн зараа, сарьсан багваахайнууд, туулай зэргийг нэрлэж болно. Энэ хэсгээр хамгийн өргөн тархсан нь тарвага, хар сүүлт, цагаан зээр ихээр нутаглан амьдарна.

Дулааны улиралд тогоруу, тоодог, турлиах нүүдэллэн ирдэг ба энэ нутагт байнга оршин байдаг шувуудаас бүргэд, элээ, хон хэрээ, харцага, талын сар, нөмрөг тас, шар шувуу, болжмор, ногтруу, ууль, хөх цөцгий, тагтаа, чогчиго, хулан жороо гэх мэт жигүүртнүүдийг нэрлэж болно. Мөн хоёр нутагтан, хэвлээр явагчаас бамбай хоншоорт могой, рашааны могой, хонин гүрвэл, могой гүрвэл, шавж болон жижиг далавчитнаас царцаа, голио, зөгий, хөх түрүү, соно зэрэг амьтад элбэг амьдардаг бүс нутаг юм.

Дэд бүтэц: Хөөтийн нүүрсний орд нь Дундговь аймгийн Баянжаргалан сумын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 300 км, төмөр замын зангилаа бүхий Чойр хотоос баруун урагш 100 км, аймгийн төв Мандалговь сумаас зүүн хойш 130км, Баянжаргалан сумын төв Арагтайгаас баруун тийш 26 км зайд Хөөтийн хотгорт оршино.

Зам тээврийн нөхцөл: Орд нь бүтэн жилийн турш бусад хот сууринтай зам тээврээр холбогдох боломжтой бөгөөд Улаанбаатар хотоос төмөр замын Чойр өртөө болон Говь-Сүмбэр аймгийн төв хүртэл асфальтан замаар, цааш Говь-Сүмбэр аймгийн төвөөс орд хүртэл шороон замаар холбогдоно.

Уурхайн усан хангамж: Газрын доорхи ус нь Хөөтийн нүүрсний ордын хэмжээнд газрын гадаргуугаас 2.2-12.04 м гүнд байрлах ба усны түвшний байрлал нь ерөнхийдөө

гадаргуугийн хотгор гүдгэрийн хэв шинж болон түрэлтийн хэмжээнээс хамааран янз бүрийн гүнд байрлана.

Уурхайн унд, ахуйн усыг 12 км-т байрлах Баянжаргалан сумын гүний худгаас зөөврөөр хангадаг.

2023 онд Хөөтийн нүүрсний уурхай нь 20-25м гүнтэй ус муу агуулдаг нүүрслэг аргиллит, алевролит, аргиллит зэрэг тунамал чулуулгийг хамарч уулын ажлыг явуулах бөгөөд шүүрэн орох усны ундарга харьцангуй бага 0.2-0.8л/с, хоногт дунджаар 350,8 м³ ил зумпфын аргаар ажлын талбайд ус таталтын ажлыг цаг тухай бүрд нь явуулна. Ус цуглуулах зумпфыг уурхайн ёроолд ахилт багатай талд байрлуулж усыг цуглуулж Насос СМ-80-50-200а-4 маркын насосоор татаж уурхайн зам талбай услах ажилд ашиглана.

Хүснэгт 3. Унд ахуйн усны хэрэглээ

Монгол улсын Засгийн газрын 2013.09.20-ны өдрийн 326,327 дугаар тогтоолоор унд ахуйн усыг чөлөөлсөн тул тооцоонд хамтад нь авсан.	тн/хоног	тн/сар	тн/жил
	10,5	305	2908

Хүснэгт 4. Ил уурхайн шүүрлийн усны тооцоо

Насосны марк	Даралт шахах өндөр.м	Бүтээл, м ³ /цаг	Бүтээл м ³ /хоног гт	Бүтээл м ³ /сар	Бүтээл м ³ /жил	Уурхай нь нийт 277 хоног тасралтгүй 2 ээлжээр ажиллана. Ус шүүрүүлэлтийн ажил 7 сарын хугацаанд буюу 210 хоног хийгдэнэ.
Насос СМ-80-50-200а-4	1	2	3	4	5	
	10	20	350.8	10,524	91,171	

Хүснэгт 5. Зам усалгаа

Орд ашиглалтын жил	Замын хэмжээ			Хоног т услах давтамж	Зам усалгааны машин				Усны зарцуулалт	
	Усалгааны замын урт, м	Зорчих хэсгийн өргөн, м	Талбай м ²		Зам усалгааны цестерний багтаамж, тн	Тоо ширхэг	Усалгааны үеийн хурд, км/цаг	Усалгаанд зарцуулах хугацаа, цаг/хон	Хоногт зарцуулах усны хэмжээ, м ³	Жилд хэрэглэх усны хэмжээ, м ³
2023	2500	16	40,000	1	40	1	5	2	40	6,609.1

Ил зумпфын гүн нь 1.5м өргөн 2.5м байх бөгөөд дээрх усны насосаар соруулан Белаз-76473 маркын зам усалгааны машинд хийж уурхайд үүсэх тоосжилтыг дарахад ашиглана. Шүүрлийн усыг соруулан авч 16м өргөнтэй 1,0-2,5 км урт уурхайн доторх зам болон уурхайгаас овоолго хүрэх зам талбайг усалхаар тооцов.

Унд ахуйн усыг 12 км-т байрлах цооногоос зөөврөөр ашиглана. Хөөтийн ордын орчимд борооны уснаас үүдэлтэйгээр тойромд тогтдог шорвог нуурыг эс тооцвол гол нуур зэрэг ил задгай ус байхгүй. Хөөт, Шар даравгай зэрэг ганц нэг булаг байвч ундны хэрэгцээнд тохиромжгүй эрдэсжилт ихтэй.

Уурхайн цахилгаан хангамж: Хөөтийн нүүрсний уурхай нь одоо үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд цахилгааны гол хэрэглэгчид нь ил уурхай, уурхайн кэмп болон ирээдүйд байгуулах баяжуулах үйлдвэр байгаа ба эдгээр хэсгүүдэд шаардлагатай цахилгааныг Шивээ-Овоо Баянжаргалангийн 35 кВ-ийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаас хангаж байна. Ил уурхайн нийт цахилгаан хэрэглэгчид 35/6.3 кВ-ын ерөнхий бууруулах дэд станцаас 6 кВ-ын агаарын шугамаар тэжээгдэж байна.

Уурхайд ашиглагдах техник тоног төхөөрөмж: 2023 онд уурхайн үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэх тоног төхөөрөмжүүдийг доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 6. Уурхайд ажиллах тоног төхөөрөмжүүдийн судалгаа

№	Төрөл	Марк	Хүчин чадал	Тоо/ширхэг	Зориулалт
1	Экскаватор	Hyundai 850	5 м ³	1	Нүүрс олборлолт
2	Экскаватор	CAT-374	5 м ³	1	Хөрс хуулалт болон нүүрс олборлолтонд ачилт хийх
3	Экскаватор	ЭКГ-10	10 м ³	1	Хөрс хуулалт болон нүүрс олборлолтонд ачилт хийх
4	Автосамосвал	CAT-773	60 тн	3	Хөрс болон цэвэрлэгээ тээвэрлэх
5	Автосамосвал	75131	110 тн	2	Хөрс болон цэвэрлэгээ тээвэрлэх
6	Белаз	76473	32 тн	1	Зам талбай услах, чийгшүүлж тоос дарах
7	Бульдозер	CAT D9R	18.5 м ³	1	Шимт хөрс хуулалт, ул таазны цэвэрлэгээ болон овоолгын ажилд
8	Автогрейдер	CAT 160H		1	Овоолго, зам болон мөргөцгийг тэгшлэх
9	Автосамосвал	North benz	100 тн	2	Нүүрс тээвэрлэлт
10	Автосамосвал	Howo 420	80 тн	6	Нүүрс тээвэрлэлт
11	Автосамосвал	Howo 420	100 тн	6	Нүүрс тээвэрлэлт

CAT-160H Автогрейдер нь уурхайн хөрс хуулалтын болон нүүрс олборлолт, уурхайн гадаад тээвэрлэлтийг хурдасгаж машинуудын дугуйны элэгдлийг багасгах зорилгоор зам тэгшилж, цэвэрлэх ажлыг гүйцэтгэнэ.

Уурхайн барилга байгууламж: Уурхайн ажилчдын ажиллаж амрах таатай орчин нөхцлийг бүрдүүлэх зорилгоор дараах барилга байгууламжуудыг барьж байгуулан ашиглаж байна. Үүнд:

- Ажиллах хүчний орон сууц, үйлчилгээний байгууламж
- Захиргаа

- Засварын газар- хаягдал тосыг түр хадгалах цэг
- Шатахуун түгээх станц
- Хамгаалалтын хашаа, пост
- Лаборатори

УУРХАЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ, ТОГТООСОН НӨӨЦИЙН ТООЦОО, АЖИЛЛАХ ГОРИМ, ТЭЭВЭР

Нөөцийн тооцоо: 2007-2011 онуудад Хөөтийн нүүрсний ордын 12199А тусгай зөвшөөрлийн талбай дээр ерөнхий эрэл, эрэл үнэлгээ, нарийвчилсан хайгуулын ажлуудыг үе шаттайгаар гүйцэтгэн явуулсны үр дүнд нүүрсний геологийн нөөцийг дахин бодож А+В зэргээр 31,763,380.43 тн гэж тооцоолсон болно.

Хөөтийн нүүрсний ордын нүүрсний давхраас нь нарийн нийлмэл тогтоцтой хагарал эвдрэлд орсон ба нүүрсний чанарыг дундажлан харуулбал: 16.62%-ийн үнслэгтэй, 44.73%-ийн дэгдэмхий бодисын агуулгатай, 13.45%-ийн ажлын чийгтэй, 0.97% хүхрийн агуулгатай, 4715.83 ккал/кг шаталтын дулаан бүхий чулуун нүүрс юм.

Техник эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу ашиглалтыг явуулж 2023 оны уулын ажлын төлөвлөлтөөр 1160 метрийн түвшин хүртэл гүнзгийрч нийт 1,013 мян.м3 хөрс хуулж, 620 мян.тн нүүрс олборлох зорилтыг биелүүлэхээр ажиллана.

Хүснэгт 7. Уурхайн 2023 оны уулын ажлын төлөвлөгөө

Хөөтийн Нүүрсний Уурхай			
Хөрс хуулалт	Цэвэрлэгээ	Нүүрс олборлолт	Уулын цул
м ³	м ³	тн	м ³
2,008.834	69,283	427,410	2,401.913
Хөрс хуулалтын коэффициент, м ³ /тн			4,9

Хүснэгт 8. 2023 оны олборлолтонд өртөх нөөц (Чулуун үетэй нүүрс)

Блокын дугаар	Давхаргын дугаар	Нөөц (Эдийн засгийн үр ашигтай нөөц)	2022 оны эцсийн байдлаар, тн	2023 онд өртөх нөөц, тн
А зэрэглэлийн нөөц		4,794,785.94	4,423.75	427,41
В зэрэглэлийн нөөц		22,212,232.85	22,018.42	-
С зэрэглэлийн нөөц		6,046,396.77	6,044.95	-
Бүгд нөөц		33,053,415.56	32,487.120	427.41

Ил уурхайн ажиллах горим: 2023 онд Хөөтийн уурхайн ажиллах горимыг МАК-ын уурхайнуудад мөрдөгдөж буй дараах байдлаар тасралтгүй ажиллагаатайгаар ажиллана.

Хүснэгт 9. Уурхайн ажлын горимын үзүүлэлт

д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих	Хэмжээ	Тайлбар
1	Жилийн ажлын горим	Тасралтгүй		

2	Жилийн календарьт хугацаа	хоног	365	
3	Жилд ногдох ажлын бус хоног	хоног	30	Баяр ёслол
4	Цаг агаарын саатал хүндрэл	хоног	5	
5	Жилд ажиллах хоног	хоног	308	
6	Хоногийн ажлын горим	ээлж	2	
7	Ээлжийн хугацаа	цаг	12	

Ажиллах хүчний мэдээлэл: 2023 оны Хөөтийн уурхайн бүтэц орон тоогоор нийт 130 ажилтан ажиллана гэж төлөвлөсөн. Үүнээс нэг ээлжинд 60-70 хүн ажиллана.

Уурхайн нүүрс олборлолт болон тээвэрлэлт: Уурхайн нүүрсний зах зээлийн хэрэгцээ уул техникийн нөхцөл хүчин чадлыг тооцон уурхайгаас 2023 онд хаягдал, бохирдлыг тооцон 427 мян.тн нүүрс олборлон борлуулахаар төлөвлөсөн. Цемент шохойн үйлдвэр, Хийт бетоны үйлдвэр зэрэг МАК компанийн томоохон бүтээн байгуулалтын шаардлагатай нүүрсний хэрэглээг хангах мөн БНХАУ-руу экспортлохоор төлөвлөв.

Нүүрс олборлолтын ажлыг 2 ээлжээр мөргөгцөөс шууд ачих бөгөөд нүүрс тээврийн машины тээх чадвартай уялдуулан өгсөх уурхайн үндсэн траншей замын налуу 80 промилль-р тооцож байгуулна. Уурхайгаас гадаад тээврийг 130км зайд Олон Овоот өртөөнд байрлах НБХэсэг рүү тээвэрлэнэ. Нүүрс олборлолт болон цэвэрлэгээний ажилд САТ-374 экскаватор ажиллана.

ТӨСӨЛ ХЭРЭГГИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр: Дундговь аймаг нь Засаг захиргааны хувьд 16 сум, 66 багтай, 7469.0 мянган га нутаг дэвсгэртэй, газар нутгийн хэмжээгээр Монгол улсын нутаг дэвсгэрийн 4.5%-ийг эзэлдэг, аймгийн төв Улаанбаатар хотоос 265 км-т байрладаг. Төв, Говьсүмбэр, Дорноговь, Өмнөговь, Өвөрхангай аймгуудтай хиллэдэг.

Баянжаргалан сумын төв нь Улаанбаатар хотоос 300км, аймгийн төвөөс 150 км-т, Говьсүмбэр аймгаас 80 км зайтай. Өөрийн аймгийн Өндөршил, Гурвансайхан, Говь-Угтаал, Цагаандэлгэр сумдтай, Говь-Сүмбэр аймгийн Сүмбэр, Шивээговь, Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумдтай тус тус хиллэн оршдог.

Газрын гадарга, хөрсний бүтэц: Аймгийн нутаг дэвсгэрийн хилийн тойрог 1230 км, нутгийн баруун цэгт Гучингийн худгаас зүүн цэг Хөх дэл хүртэл 425 км, хойд цэг Ус хар толгойгоос урд цэг Өвөр цагаан дэрс хүртэл 283 км. Нийт газар нутаг нь тал хээр говийн бүсэд багтдаг. Тэгш тал газрын хамгийн өндөр нь далайн түвшнээс дээш 1530 м, хамгийн нам нь 980 м, далайн түвшнээс дээш 1913 м өндөр өргөгдсөн байдаг. Тус аймгийн нутаг уулын хөрс /хар хүрэн, хүрэн, цайвар хүрэн/ маш бага хувийг эзэлж Адаацагийн хойд тал, Бага газрын чулуу, Угтаалын уул, Их газрын чулуу орчимд тархсан. Нутгийн төв, хойд хэсгээр ухаа толгод нам уулсын /хүрэн, цайвар хүрэн, цөлөрхөг хээрийн бор, хээр цөлийн бор/ хөрс, нутгийн төв, өмнөд хэсгээр тал хөндийн

/цөлөрхөг хээрийн 20 төрлийн хөрс / хөрс тархсан.

Уур амьсгал: Аймгийн нутаг дэвсгэрийн уур амьсгалын хувьд хуурай, сэрүүн, уулын хээрийн муж /Эрдэнэдалайн хойд хэсэг, Адаацаг, Дэлгэрцогт, Дэрэнгийн хойд хэсэг/, нэн хуурай дулаавтар, цөлөрхөг хээрийн муж /Дэлгэрхангай, Хулд, Луус, Гурвансайхан, Өндөршил сумын хойд хэсэг, Сайхан-Овоо, Сайнцагаан, Говь-Угтаал, Цагаандэлгэр, Баянжаргалан сумдын нутаг/, нэн хуурай дулаан, цөлөрхөг хээрийн муж /Дэлгэрхангай, Хулд, Гурвансайхан сумдын урд хэсэг, Өлзийт сумын нутаг/ гэж 3 хуваадаг. Агаарын температурын дундаж хэмжээ өвлийн сард -16-19 градус, зуны сард +17-21 градус, жилд орох хур тунадасны хэмжээ 95-150мм унадаг.

Нийгэм эдийн засаг: Баянжаргалан сумын нийт хүн амын тоо 1276, нийт хүн амын 52.3% нь-г 16 хүртэлх насны хүүхэд, 34.6%-г хөдөлмөрийн насны хүн ам эзэлдэг. Иргэдийн хүйсийн бүрдэл харьцангуй тогтмол бөгөөд сумын нийт иргэдийн 30 гаруй хувь төвдөө амьдардаг байна. Нийт өрх 443, үүнээс малчин өрх 263 өрхтэй. Нийт өрхийн 112 өрх нь Шилийн гол багт, 151 өрх нь Энгэр-Ус багт, 180 өрх нь Арагтай багт амьдрах бөгөөд 2019 оны байдлаар 2018 оноос 6.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Ажил эрхлэлт: Баянжаргалан сумын ажиллах хүчний оролцооны түвшин 15 ба түүнээс дээш насны иргэдээр тооцвол 65.5%-тай байх бөгөөд насны бүлгээр задалбал, сумын хэмжээнд 34-44, 44-54 насны бүлгийнхэн түвшин бусад насны бүлгийнхэнтэй харьцуулахад харьцангуй өндөр байна. Хийгдсэн судалгаанаас харахад сумын өрхийн 50 орчим хувь нь албан ажил хийдэг гишүүнтэй бөгөөд үлдсэн 50 гарам хувь МАА эрхэлдэг байна. Харьцангуй олон мал аж ахуй эрхлэгчид байгаа нь тухайн иргэдийн уламжлалт сэтгэлгээтэй, мөн тухайн орон нутгийн дэд бүтэц муу хөгжсөн, ажлын байр дутмаг, тэтгэвэрт гарсан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажил хөдөлмөр эрхлэх насанд хүрээгүй гишүүн олонтой байна.

Ажилгүйдлийн түвшинг хүн амын ялгавартай шинж байдлаар харвал, эмэгтэйчүүд, залуу насны бүлгийн, бүрэн бус болон бүрэн дунд боловсролын түвшинтэй хүн амын хувьд ажилгүйдлийн түвшин бусдаас харьцангуй өндөр байна. Айл өрхийн ажиллагчдын тоог эдийн засгийн үйл ажиллагааны голлох салбараар гаргаж үзүүлснээр бол албан ажлын хувьд төрийн байгууллага, уул уурхайд ажиллах хүмүүсийн тоо өндөр байгаа бөгөөд албан бус ажил буюу мал маллах ажлыг сумын иргэдийн ихэнх нь хийдэг байна.

УУРХАЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Агаарын чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Уурхайн олборлолт, боловсруулалтын үед хөрс хуулах, түрэх, тээвэрлэх зэрэг бүхий л ажиллагаа тасралтгүй явагдах тул бульдозер, экскаватор, автосамсомалоос хорт хий ялгарах, уурхайн байрлаж буй хэсэг нь хуурай уур амьсгалтай, салхи шуурга ихтэй, говь цөлийн бүс бөгөөд ургамлан бүрхэвч тачир сийрэг, нимгэн давхаргатай хөрс тул тоосжилт ихээр үүсэх боломжтой юм.

Хөрсний чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Хөөтийн уурхай орчмын хөрс нь шим тэжээлийн түвшингээр тааруу, ялзмагийн агууламж бага 0.24-2.96%, элсэнцэр, элсэрхэг хөнгөн механик бүрэлдэхүүнтэй учир элэгдэл эвдрэлд орохдоо амархан хөрс юм.

Усны чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Усны эх үүсвэр болох худгийн ойр орчимд гүний усыг бохирдуулах үйл ажиллагаа явуулах, урсгалын эхэнд ус бохирдуулах үйл ажиллагаа явуулах (машин угаах, үйлдвэрийн болон ахуйн хог хаягдал хаях), шатах тослох материал хөрсөнд асгарах зэрэг нь хөрсний сул ус болон хур тунадасаар дамжиж ундны ус цаашлаад гүний усыг бохирдуулах магадлалтай.

Амьтан, ургамлын зүйлийн бүрдэлд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Хөрс хуулалт, нүүрс тээврийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрсөн бүрхэвч элэгдэлд орж ургамлан нөмрөг, тэжээллэг ашигт ургамлын зүйл буурах аажмаар алга болох эрсдэлтэй.

Нүүрс олборлолт, тээврийн үед их хэмжээгээр тоосонцор агаарт дэгдэх үед нарны цацрагийн шууд тусгалыг хаах түүний нөлөөгөөр ургамлын ургалт багасч анхдагч бүтээгдэхүүний бүтээмж буурах, уурхайн үйл ажиллагаа, дэд бүтэцтэй холбогдон ан амьтны байршил нутаг алдагдах, чимээ шуугиан, гэрлийн нөлөөгөөр ан амьтан үргэх, дайжих магадлалтай.

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлст нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрт өмнө нь хийгдсэн хайгуулын ажлын үед болон Монголын ШУА-ийн Түүхийн хүрээлэнгийн хийсэн судалгаанаас үзвэл түүх дурсгалын болон соёлын өв бүртгэгдээгүй байна.

Нутгийн оршин суугчид болон ажиллагсдын эрүүл мэндэд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: Үйл ажиллагааны явцад ажилчид ажлын хариуцлага алдах, технологийн горим, тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагааг хянах хяналт суларснаас янз бүрийн болзошгүй осол гарч хэвийн ажиллагаа саатаж тоног төхөөрөмж эвдрэх, байгууллага, эдийн засгийн хохирол учрах, улмаар хүний эрүүл мэндэд эрсдэл учирч болзошгүй.

2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

Техник эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу ашиглалтыг явуулж 2023 оны уулын ажлын төлөвлөлтөөр 1160 метрийн түвшин хүртэл гүнзгийрч нийт 1,013 мян.м3 хөрс хуулж, 620 мян.тн нүүрс олборлох зорилтыг биелүүлэхээр ажиллана.

Ажил төлөвлөсний дагуу эдгээр үйл ажиллагаанаас гарч болзошгүй гол болон сөрөг нөлөөллүүдийг тодорхойлон тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг багасгаж бууруулах арга замыг уурхайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд багтаасан болно.

Зорилго: Уурхайн үйл ажиллагаанаас урган гарах сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний дагуу төлөвлөгөөт ажлуудыг авч хэрэгжүүлэн нөлөөллийн утгыг хамгийн бага түвшинд байлгахад оршино.

Дээрх зорилгыг биелүүлэхийн тулд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажиллана.

Үүнд:

- Байгаль орчны хяналтаар илэрсэн сөрөг нөлөөллийг цаг алдалгүй илрүүлж, арилгах арга хэмжээг зохион байгуулах
- Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан ажлуудыг хуваарийн дагуу гүйцэтгэх
- Байгаль орчны чиглэлээр орон нутагтай хамтран ажиллах хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх

БҮЛЭГ 1. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулиуд, шинээр гарч буй шаардлагатай уялдан байнга шинэчлэгдэж байх баримт бичиг төдийгүй уурхайн үйл ажиллагааны үед байгаль орчныг хамгаалах, нэгэнт бий болсон сөрөг нөлөөллийг бууруулж, нөхөн сэргээх замаар байгаль орчинд ээлтэйгээр хэрэгжүүлэх арга замыг тодорхойлно.

1.1 Агаар орчныг хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд:

Зорилго: Уурхайн ажилчдын эрүүл аюулгүй орчинд ажиллаж амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэх, хүрээлэн буй орчны тэнцлийг хадгалах зорилгоор орчны агаар дахь хими, физикийн гаралтай түгээмэл бохирдуулагчийг стандарт хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байхад оршино.

Хүснэгт 10. Агаарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хөөтийн нүүрсний уурхайн олборлолтын үеийн ажиллагаа ил үйл	Ус шүршигч төхөөрөмжийн судалгаа хийх, тоосжилтын эх үүсвэрийг чийгшүүлэх	Төслийн талбай	-	-	-	1,500,000	Жилийн турш	Агаарын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/
2		Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй тоосжилтыг дарах, хөрсийг бэхжүүлэх зориулалт бүхий замын тоос дарагч бодисын судалгааг хийх, тоосжилтын эх үүсвэрийг чийгшүүлэх	Төслийн талбай	-	-	-	1,500,000	Жилийн турш	
Нийт							3,000,000		

1.2 Усан орчинг хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд:

Зорилго: Уурхайн ажилчдын амьдрах орчинд ямар нэгэн бохирдолгүй усыг унд ахуйд хэрэглэх, уурхайн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг буруулахад оршино.

Хүснэгт 11. Усан орчинд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хөөтийн ил уурхайгаас нүүрс олборлох явцад шүүрлийн усыг шавхсанаас талбай орчмын газрын доорх усны нөөцөд нөлөөлөх	Уурхайн шүүрлийн усыг ус шавхах хэмжээг хамгийн их байхаар сонгож ажиллах ба шавхсан усыг шавхан зайлуулах бөгөөд усыг автозамын усалгаанд ашиглах	Төслийн талбайд	-	-	-	1,000,000	Тухай бүр	
2	Уурхайн дэвсгэр талбай дахь ШТС, хүнд машин механизмын засварын газраас шатах тослох материал алдагдаж газрын гадарга, хөрс, улмаар голын сайр, бага	Уурхайн дэвсгэр талбай дахь ШТС, засварын газар зэрэг шатах тослох материал алдагдаж болзошгүй эх үүсвэрүүд болон уурхайн хүнд машин техник, тээврийн хэрэгслүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг өдөр бүр шалгах, шатах	Төслийн талбайд	-	-	-	1,000,000	Тухай бүр	Усны тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/

	гүний усанд нөлөөлөх	тослох материал алдагдсан тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, шаардлагатай багаж хэрэгслээр тоноглох							
3		Шатах, тослох материалыг стандартын шаардлага хангасан, зориулалтын сав, агуулахад хадгалах, алдагдах үед авах яаралтай арга хэмжээг урьдчилан тодорхойлж төлөвлөсөн төлөвлөгөө боловсруулж ажиллах	Төслийн талбайд	-	-	-	300,000	3-р улиралд	
Нийт							2,300,000		

1.3 Газрын гадарга, хэвлий хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд:

Зорилго: Уурхайн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хэвлий эвдрэх, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах

Хүснэгт 12. Газрын гадарга, хэвлийд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
---	--------------------------------------	---	-------------------------------	-------------	---------------------	------------	------------------	------------------------------	---------------------------------

1	ЗҮТ, ШТС-ийн үйл ажиллагааны явцад болон машин техникүүдийн эвдрэл гэмтэл зэрэгтэй холбоотойгоор шатах тослох материал асарч газрын гадаргыг бохирдуулж болзошгүй.	ЗҮТ-с гарах хаягдал тосны хадгалалтанд хяналт тавьж шатах тослох материал алдагдаж болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, машин техникийн бүрэн бүтэн байдлыг өдөр бүр шалгаж хөдөлгөөнд оролцуулах, шатах тослох материалаар бохирдсон тохиолдолд хөрсийг хуулан бохирдсон хөрсний овоолгод хүргэн саармагжуулах.	Уурхайн талбай	-	500,000	-	500,000	Тухай бүрт	
2	Хөөтийн нүүрсний орд төслийг ашиглах явцад уурхайн дотоод зам эвдрэлд өртөнө.	Уурхайн замын урсгал засваруудыг цаг тухайд нь хийх ба замгүй газраар буюу хөрсөн дээгүүр тээврийн хэрэгслүүд зорчих шаардлагатай болсон нөхцөлд зам засварын ажил дууссаны дараагаар шинээр зам гаргасан газрыг нөхөн сэргээж	Уурхайн талбай	-	1,500,000	-	1,500,000	Тухай бүрт	

		байгалийн унаган төрхөд нь ойртуулах							
Нийт							2,000,000		

1.4. Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгийг хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд:

Зорилго: Уурхайн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулж, уурхайгаас хуулсан шимт хөрсний үржил шимийг алдагдуулахгүйгээр хадгалах, арчлах

Хүснэгт 13. Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Шимт хөрсний овоолгын удаан хугацааны хадгалалтаас өнгөн хөрсний үржил шим тэжээлийн алдагдал буюу ялзмагийн хувь хэмжээ багасах	Ил уурхайг олборлох явцад хуулсан шимт хөрсийг стандартын дагуу хадгалж, овоолго үүсгэн салхинд хийсэх, усанд автах, хаягдал чулуулгийн овоолго болон бусад материалаар бохирдохоос хамгаална.	Шимт хөрсний овоолго	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардалд туссан	Жилийн турш	MNS 4920:2000 Байгаль орчин. Эвдэгдсэн газрын налуу. Техникийн шаардлага MNS 5916:2008 Байгаль орчин. Үржил шимтэй хөрсийг зайлуулахад тавигдах
2	Засвар үйлчилгээ, аюултай хог хаягдлын үлдэгдлээр хөрсөн бүрхэвч	Засвар үйлчилгээний үед гарсан аюултай хог хаягдал асгарч хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулсан тохиолдолд богино хугацаанд хөрсөн	ЗҮТ	-	-	Тухай бүрт	3,000,000	Жилийн турш	шаардлага ба хөрсийг ухах хугацаанд түр хадгалах

	бохирдох.	бүрхэвчийг хуулж бохирдсон хөрсний овоолгод байршуулж саармагжуулах, шаардлагатай багаж хэрэгслээр тоноглосон байх.							
Нийт							3,000,000		

1.5 Амьтны аймаг хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд:

Зорилго: Уурхайн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулж, бүртгэл судалгаа хийхэд оршино.

Хүснэгт 14. Амьтны аймагт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ил уурхайн нүх, ухмал, шуудуунд мал, амьтан орж үрэгдэж болзошгүй.	Уурхай орчмын барилга байгууламжуудыг тойруулан хашсан торон хашааны бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгах ба нурж эвдэрсэн тохиолдолд засаж мал, амьтан нэвтрэхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх.	Уурхайн талбайд	-	-	-	2,500,000	Тухай бүрт	Амьтны тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/

2	Уурхайн үйл ажиллагаанаас уурхайн орчмын бэлчээрийн талбай болон нүүдлийн туруутан амьтадын нүүдлийн зам уг замаар тусгаарлагдах.	Цаг агаар хүндэрч бэлчээр нутгийн ан амьтан идэш тэжээлээр дутмаг үед мал амьтдад өвс, тэжээл тавьж өгөх зэргээр зориудын тэтгэх (биотехникийн) арга хэмжээ авах	Уурхайн талбайд	-	-	Тухай бүрт	3,000,000	Жилийн турш	
3	Уурхайд ажиллаж байгаа ажиллагсдын тоо нэмэгдэж хууль бусаар ан хийх магадлал нэмэгдэж болзошгүй.	Уурхайн талбай орчимд харагдсан амьтадын бүртгэлийг уурхайн ажилчдын оролцоотойгоор бүртгэн амьтдын тархалт, байршлын талаар мэдээллийг цуглуулах	Уурхайн орчимд	-	-	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	
Нийт							5,500,000		

БҮЛЭГ 2. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ, ТЭРБУМ МОД ҮНДЭСНИЙ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 15. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Уурхайг хаах, байгаль орчныг	Уурхайн байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээх	удаа	1	-	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилдээ	MNS 5914:2008,

	нөхөн сэргээх зардлын санг жил бүр хуримтлуулах	зардлыг тусгай дансанд байршуулах						MNS 5915:2008, MNS 5916:2008, MNS 5917:2008, MNS 4920:2000, MNS 5918:2008
2	Уурхайн ажилчдын суурин эвдрэлд өртөх	Уурхайн суурингийн ногоон байгууламжийг арчлан тордож, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх	удаа	2	1,000,000	2,000,000	Хавар, намар	
3	Эдэлбэр газрыг тогтмол ургамалжуулж газрын гадарга элэгдэхээс сэргийлэх	Уурхайн хашаан доторх газрын ургамалжуулах арга хэмжээг жил бүр хэрэгжүүлэх	удаа	2	2,000,000	4,000,000	Жилдээ	
Нийт зардал						6,000,000		

БҮЛЭГ 3. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хөөтийн нүүрсний уурхайн 2023 оны дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг Дундговь аймгийн БОАЖГ болон Баянжаргалан сумаас санал авсаны үндсэн дээр дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг хийнэ.

Хүснэгт 16. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээ, биологийн олон янз байдлыг сайжруулах	Орон нутгаас ирүүлсэн саналын дагуу сумын нутаг дэвсгэрт мод тарьж, ногоон байгууламж нэмэгдүүлэх	Орон нутгийн саналын дагуу	225	-	5,000,000	Жилдээ	Холбогдох хууль тогтоомж, Хамтын ажиллагааны гэрээ
Нийт зардал						5,000,000		

БҮЛЭГ 4. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 17. Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөллөөллийн бүс дахь оршин суугчийн мэдээлэл	Нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө	Нүүлгэн шилжүүлэлтийн зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Уурхайн нөллөөллийн бүсэд оршин суух иргэний өргөдөл, хүсэлтийн дагуу үнийн харьцуулсан судалгааг хийх, бэлтгэл ажлыг хангах	Иргэний саналын дагуу нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох талаар судлах	1,500,000	Тухайн жилд	Харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр
Нийт зардал			1,500,000		

БҮЛЭГ 5. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжих бүс нутаг, түүний орчимд түүх, соёлын өв дурсгалууд илрээгүй болно.

БҮЛЭГ 6. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хөөтийн ордоос нүүрс олборлох, боловсруулах, тээвэрлэх Хөөтийн нүүрсний орд төслийн үйл ажиллагааны явцад байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, илэрсэн сөрөг нөлөөллийг хурдан хугацаанд арилгахад оршино.

Хүснэгт 18. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Технологийн хэвийн ажиллагааны горим алдагдаж тоног төхөөрөмжүүдэд	Технологийн хэвийн ажиллагааны горим алдагдах, тоног төхөөрөмжүүдэд доголдол гарахаас урьдчилан сэргийлж үзлэг	Уурхайн хэмжээнд	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	MNS 6010:2009 Гамшгийн холбогдолтой нэр томъёо, тодорхойлолт, ерөнхий анги MNS 4244:1994

	эвдрэл, доголдол гарах	оношилгоог тогтмол хийх, байнгын хяналт тавих							Хөдөлмөр хамгааллын систем. Галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага MNS 5390:2004 Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага MNS 4968:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. эрүүл ахуй. Ерөнхий шаардлага MNS 4996:2000 Ажлын байрны гэрэлтүүлгийн норм, хэмжих аргад тавих ерөнхий шаардлага MNS 5247:2003 Барилга байгууламжийн гал унтраах ус түгээгүүрийн цогцолбор
2	Цахилгаан тоног төхөөрөмжийг мэргэжлийн бус хүмүүс дур мэдэн засаж сэлбэх, цахилгаан, хийн тоног төхөөрөмж нь газардуулга муу хийгдсэнээс хүн цахилгаанд цохиулах	Уурхайн цахилгаан тоног төхөөрөмж, өндөр хүчдэл зэрэгтэй харьцан ажиллаж буй хүн мэргэжлийн хүн байх, мэргэжлийн бус хүн түүгээр оролдох, харьцаж ажиллахыг хатуу хориглох	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш		
3	Мэргэшиж дадаагүй дадаагүй ажилчдыг удирдлагын заавар, зөвшөөрөлгүй, бусдын гуйлт хүсэлтээр буюу дур мэдэн ажил гүйцэтгэсэнээс болж осол аваар гарах	Мэргэшиж дадаагүй ажилчдыг удирдлагын заавар, зөвшөөрөлгүй, бусдын гуйлт хүсэлтээр буюу дур мэдэн ажил гүйцэтгүүлэхгүй байх, осол аваар гарахаас урьдчилан сэргийлэх	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш		
4	Өндөр хүчдэл, цахилгаан тоног төхөөрөмжтэй ажиллаж буй хүн нь хөдөлмөр хамгааллын дүрэм зөрчих, багаж хэрэгсэл,	Өндөр хүчдэл, цахилгаан тоног төхөөрөмжтэй харьцан ажиллаж буй хүнийг багаж хэрэгсэл, хамгааллын хувцсаар бүрэн хангах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш		

	хамгааллын хувцасгүй ажилласнаас осолд өртөх, үхэлд хүрэх	дүрмийг чанд мөрдүүлэн ажиллах						
5	Чийгтэй орчинд цахилгаан тоног төхөөрөмж, өндөр хүчдэлтэй харьцан ажиллавал богино холбоо үүсэх, осолд өртөх	Чийгтэй орчинд цахилгаан тоног төхөөрөмж, өндөр хүчдэлтэй харьцан ажиллавал богино холбоо үүсэх эрсдэлтэй тул урьдчилан сэргийлэх үүднээс хур тунадас, чийгтэй үед ажилчдыг ажиллуулахгүй байх	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	
6	Цахилгаан хэрэгслийн хүчдэлийг салгалгүй засвар үйлчилгээ хийж хүчдэлд цохиулах	Цахилгаан хэрэгслийн хүчдэлийг салгалгүй засвар үйлчилгээ хийж хүчдэлд цохиулах	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	
7	Цахилгаан тоног төхөөрөмжид байнгын үзлэг үйлчилгээ хийгээгүйгээс ашиглалтын заавар зөрчих	Цахилгаан тоног төхөөрөмжид байнгын үзлэг үйлчилгээ хийх, ашиглалтын заавар зөрчихгүй байх	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	
8	Аюулгүйн зайлшгүй Буюу мэдээжийн арга хэмжээ авалгүй	Аюулгүйн зайлшгүй буюу мэдээжийн арга хэмжээ авалгүй эсвэл аваагүй байхад ажилд яаравчлан орохгүй байх, хөдөлмөр	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	

	эсвэл аваагүй байхад ажилд яаравчлан орох	хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрэм, зааврыг мөрдөн ажиллах						
9	Өөрсдийн анхаарал болгоомжгүйн улмаас гал унтарсан, өндөр даралт, температур, хүчдэл нь бүрэн бууж үгүй болсон эсэхийг нарийн магадлан шалгаагүйгээс өртөх	Өндөр даралт, температур, хүчдэлийг бүрэн буусан эсэхийг байнга шалган магадлах, түүний үндсэн дээр ажилд орох, завсар үйлчилгээ хийх	Нийт ажилтан	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардлаас	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилийн турш	
Нийт зардал						-		

БҮЛЭГ 7. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ахуйн хатуу хог хаягдал: 2023 онд Хөөтийн уурхайд 130 хүн ажиллахаар төлөвлөсөн ба тэдний ахуйн гаралтай хатуу хог хаягдлын хэмжээг тооцоходоо нэг хүнээс хоногт 0.3 кг хог хаягдал гарна гэдэг жишиг хэмжээг үндэслэн тооцоход $39 \text{ кг} * 277 \text{ хон} = 10803 \text{ кг} = 10.8 \text{ тн}$ орчим хатуу хог хаягдал гарахаар байна. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээрээс нь ангилан ялгах ба дахин ашиглагдах шил, лааз, хуванцарыг хуримтлуулан Дундговь аймгийн дахивар авах газарт хүргүүлнэ.

Ахуйн хэрэглээний шингэн хог хаягдал: Уурхайн үйл ажиллагааны үед ахуйн зориулалттай шингэн хог хаягдал хоногт нийт $1.2 \text{ м}^3 / \text{хоног}$, $332,4 \text{ м}^3 / \text{жил}$ ус хэрэглэхээр тооцоо гарч байна. Үүний 70%-ийг бохир ус болно гэж үзвэл хоногт 0.84 м^3 , жилд 232.6 м^3 бохир ус гарахаар тооцоо гарч байгаа бөгөөд үйлдвэрийн бохир ус соруулах тусгай машинаар соруулж ачуулна.

Хийн хаягдал: - Хийн хаягдлын гол үүсгэгч нь олборлолтын нөлөөгөөр карьераас үүсэх тоос, уурхайн гадаад, дотоод зам, уурхайн үйл ажиллагаанд ашиглагдах хүнд даацын машин, механизм болон хөнгөн тэрэгнүүд зэрэг болно.

Компанийн хэмжээнд мөрдөгдөж байгаа “Үйлдвэр уурхайн хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө”-г хэрэгжүүлэх ба уурхайн хог хаягдал ангилах, цуглуулах, хадгалах, тээвэрлэх, устгах журмын дагуу ажиллана.

Хог хаягдлаас үүсч болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, түүнийг арилгах арга хэмжээг доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Хүснэгт 19. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдалын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн өртөг, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ахуйн	Энгийн хог хаягдлаа ангилах, хог хаягдлын цэгийг стандарт шаардлагын дагуу байгуулах, шаардлага хангасан ангилах ялгах хогийн сав байршуулах	Уурхайн хэмжээнд	Удаа	-	1	1,000,000	Жилдээ	Хог хаягдлын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/ болон холбогдох тогтоол, дүрэм, журам
2		Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хог тээврийн үйлчилгээний гэрээ байгуулах, үүссэн хог хаягдлаа тогтмол зайлуулах	Уурхайн хэмжээнд	-	Тухай бүрт	-	Үйл ажиллагааны зардалд туссан	Жилдээ	
3		Ажилчдад хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, дахин ашиглах, зүй зохистой хаях дадал зуршлыг хэвшүүлэх, сургалт зохион байгуулах	Уурхайн хэмжээнд	Удаа	-	2	1,000,000	Жилдээ	

4	Дахивар	Үүсэх хог хаягдлыг ангилан ялгах, хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, шатаах, устгахдаа үйл ажиллагаатай холбоотой хяналт тавих	Уурхайн хэмжээнд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардалд туссан	Жилдээ
5	Аюултай	Тос тосолгооны материалын үлдэгдэл хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, тусгай талбайд зориулалтын битүүмжлэлтэй цэгт хуримтлуулах	Уурхайн хэмжээнд	тонн	-	Урьдчилан тооцох боломжгүй	Үйл ажиллагааны зардалд туссан	Жилдээ
Нийт зардал							2,000,000	

БҮЛЭГ 8. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ АУДИТ

Хүснэгт 20. Байгаль орчны аудит

№	Хяналт шинжилгээний үзүүлэлт	Хяналт шинжилгээ явуулах байршил	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Байгаль орчны хууль тогтоомж, дүрэм, журам, стандарт	Уурхайн байгаль орчны чиглэлийн үйл ажиллагаа	Уурхайн хэмжээнд	1	-	5,000,000	Жилдээ	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10.1 дэх заалт, “Байгаль орчны аудит хийх эрх олгох журам, байгаль орчны аудит хийх ерөнхий аргачлал батлах тухай” Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн А/809 тоот тушаал
Нийт зардал						5,000,000		

БҮЛЭГ 9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг БОННУ-нд зөвлөмж болгосны дагуу тодорхойлсон хяналтын цэгүүд дээр, хуваарийн дагуу явуулж уурхайн үйл ажиллагаанаас үүсэн гарах нөлөөллийг хянах, хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байлгах явдал юм. Мэргэжлийн байгууллагаар жилдээ 2 удаа хяналтын цэгүүдээс дээж авж шинжлүүлнэ. Дотооддоо ажлын байран дахь дуу чимээг TESTO815 гэсэн багажуудаар хэмжилт, мониторинг хийнэ.

9.1 Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 21. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Ялгарах бохирдуулагчид: SO ₂ , CO, NO ₂	Технологийн зам	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	100,000	200,000	Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ, Техникийн ерөнхий шаардлага/MNS 5885 : 2008/ MNS ISO 4221: 2002, Агаарын чанар. Орчны агаарын хүхрийн давхар ислийн агуулгыг тодорхойлох
		Уурхайн карьер					
		Ажилчдын хотхон орчим					
		Нөлөөллийн бүс					
2	Тоосны хэмжилт: PM ₁₀ , PM _{2.5}	Технологийн зам	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	40,000	80,000	
		Уурхайн карьер					
		Ажилчдын хотхон орчим					
		Нөлөөллийн бүс					
Нийт						280,000	

9.2 Хөрсний хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 22. Хөрсний хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Хөрсний хими физик шинж чанар	Шимт хөрсний овоолго	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	50,000	100,000	Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2008.
		Ажилчдын хотхон орчим					
		Хогийн цэг					
		Уурхайн карьер					
2	Хөрсний хүнд металл (Cr, Cd, Pb, Ni, Zn агууламж)	Шимт хөрсний овоолго	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	80,000	160,000	
		Ажилчдын хотхон орчим					
		Хогийн цэг					
		Уурхайн карьер					
Нийт зардал						260,000	

9.3 Усны чанарын хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 23. Усны чанарын хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
---	-----------------------------------	-------------------------	--------------------	----------------	---------------------	------------------	------------------------------------

1	Ca, Mg, CL, SO4, NO2, K-ийн агууламж, амт, үнэр, өнгө, рН нийт ууссан хатуу бодисын хэмжээ, нийт хатуулаг	Шүүрлийн ус	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	50,000	100,000	Байгаль орчин. Хүний эрүүл мэндийн хамгаалалт. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлагууд болон чанарын хяналт MNS 900:2005
2		Ундны ус	Хавар, намар	Жилд 2 удаа	50,000	100,000	
Нийт зардал						200,000	

9.4 Ургамлан бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 24. Ургамлан бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Ургамлын зүйлийн бүрдэл (овог, төрөл, зүйл) Бодгалийн тоо Дундаж өндөр, см Бүрхэц	Төслийн талбайд	8 сард	Жилд 1 удаа	-	240,000	Мониторингийн цэгт 1x1 м хэмжээтэй торыг ашиглан, хоорондоо 50 м-ийн зайд 2 цэгт хийх, Мониторингийн судалгааны өмнө тухайн бүлгэмдэл болон талбайн фото зургийг авч баримтжуулах.
Нийт зардал						240,000	

9.5 Амьтны аймгийн хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 25. Амьтны аймгийн хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
---	-----------------------------------	-------------------------	--------------------	----------------	---------------------	------------------	------------------------------------

1	Зэрлэг ан амьтдын мониторинг хийх	Уурхайгаас 10 км-ийн радиуст мониторингийн цэгүүдэд	III улиралд	Жилд 1 удаа	300,000	300,000	Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Амьтны тухай хууль
Нийт зардал						300,000	

9.6 Дуу шуугианы хяналт шинжилгээ

Хүснэгт 26. Дуу шуугианы хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Дуу шуугиан	Ажилчдын хотхон	3,4-р улиралд	-	30,000	Шуугиан хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага MNS 4995:2000, хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, MNS5003:2000 хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй-Шуугиан хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага
2		Уурхайн карьер	3,4-р улиралд	-	30,000	
Нийт зардал					60,000	

БҮЛЭГ 10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн Байгаль Орчны албанаас газар нэгжийн байгаль орчны үйл ажиллагааны ерөнхий төлөвлөлт, зохион байгуулалтыг хийж, мэргэжлийн удирдлагаар хангадаг.

Уурхайн удирдлагаас төлөвлөгөөт онд дараах ажлуудыг зохион байгуулна. Үүнд:

Хүснэгт 27. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилсан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан
			2023			
			Сар	Сар	Сар	

1	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан холбогдох газраар батлуулж, биелэлтийг хангах	Үйл ажиллагааны	Жилдээ	Жилдээ	Жилдээ	Байгаль орчны мэргэжилтэн
2	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж, зөвшөөрөл авч, гэрээг байгуулах, гүйцэтгэлийг хангах, ус ашиглалтын мэдээ тайланг боловсруулан холбогдох газруудад хүргүүлэх, төлбөрийг төлөх	Гэрээнд зааснаар	Жилдээ	Жилдээ	Жилдээ	Байгаль орчны мэргэжилтэн
3	Хаягдал бохир усны дүгнэлт, хаягдал бохир ус зайлуулах зөвшөөрөл, гэрээг байгуулах, гүйцэтгэлийг хангах, гүйцэтгэлийг хангах, төлбөрийг төлөх	Гэрээнд зааснаар	Жилдээ	Жилдээ	Жилдээ	Байгаль орчны мэргэжилтэн
4	Мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хог хаягдлыг тээвэрлэн, зайлуулах гэрээг хийж, гүйцэтгэлийг хангах	Үйл ажиллагааны	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн
6	2 жил тутамд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитын ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх	Гэрээнд зааснаар	Жилдээ	Жилдээ	Жилдээ	Байгаль орчны мэргэжилтэн
7	Төслийн хэмжээнд бүхэлд нь Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаас тусгай зөвшөөрөл авсан эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулан, батлан хэрэгжүүлэх.	Үйл ажиллагааны зардлаас	Жилдээ	Жилдээ	Жилдээ	ХЭМАБ
8	Байгаль орчны сургалт семинарыг зохион байгуулж, түүнд хамруулах	Үйл ажиллагааны	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн
9	Харилцаа мэдээлэл /янз бүрийн түвшин ба ажил үүргийн хоорондын дотоод харилцаа мэдээлэл, гаднын сонирхогч талуудаас ирүүлсэн холбогдох харилцаа мэдээллийг хүлээн авах, баримтжуулах ба түүнд хариу өгөх/	Үйл ажиллагааны зардлаас	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн
10	Байгаль орчны суурь нөхцөлд өөрчлөлт гарсан эсэхэд хяналт тавьж, хэмжилт хийх	Үйл ажиллагааны зардлаас	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн
11	Байгаль орчны суурь нөхцөл нь стандарт шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг тодорхойлох	Үйл ажиллагааны зардлаас	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн

12	Байгаль орчны судалгаа үнэлгээ, хяналттай холбоотой бүртгэлийн хяналтыг байнга хөтлөх	Үйл ажиллагааны зардлаас	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Тухай бүрт	Байгаль орчны мэргэжилтэн
Нийт зардал		-				

БҮЛЭГ 11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зорилго: Үйл ажиллагаа явуулж байх хугацаандаа орон нутгийн иргэд болон төрийн байгууллагыг үнэн зөв бодит мэдээллээр хангахад оршино.

Хүснэгт 28. Олон нийтэд тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
1	Төрийн захиргааны төв байгууллага /БОАЖЯ/	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны БОМТ-ний төсөлтэй хамтатган ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагад хүргүүлнэ.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тухай	Жил бүрийн 12 дугаар сарын 10-ны дотор	Үйл ажиллагааны зардлаас	Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтэн	БОАЖЯ
2	Дундговь аймгийн БОАЖГ	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж тайланг хүргүүлэх	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тухай	Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 10-ны дотор	Үйл ажиллагааны зардлаас	Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дундговь аймаг

3	Баянжаргалан сум, багийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар оруулж танилцуулах	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тухай	Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 10- ны дотор	Үйл ажиллагааны зардлаас	Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтэн	Баянжаргалан сум
Нийт зардал					-		

БҮЛЭГ 12. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ АЖИЛД ЗАРЦУУЛАГДАХ ЗАРДЛЫН УРЬДЧИЛСАН ТООЦОО

Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах ажилд 35,300,000 төгрөг, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд 1,340,000 төгрөг, нийт 36,640,000 төгрөг зарцуулахаар төсөвлөв.

Хүснэгт 29. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний урьдчилсан зардал

Д/д	Хийгдэх ажлууд	Зардал, төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	15,800,000
2	Нөхөн сэргээлтийн ажил	6,000,000
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зардал	5,000,000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговрын зардал	1,500,000
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах зардал	-
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд зарцуулах зардал	-
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд зарцуулах зардал	2,000,000
8	Байгаль орчны аудит	5,000,000
9	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	1,340,000
10	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
11	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэхэд гарах зардал	-
Нийт		36,640,000

Аж ахуйн нэгжийн нэр:
Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн
Ашигт малтмалын төрөл:
Баяжуулалтын технологи:

Ашигт малтмал газрын тосны газар

Монголын алт МАК
MV-012199
Чулуун
Баяжуулалт хийгдэхгүй

Төлөвлөгөөний он: 2023
ТЗЗУ-ээр ашиглах нийт 27
Ашиглалтын хэд дэх жил: 10

Маягт-1.1

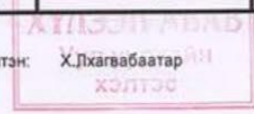

Бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн төлөв

№	Үзүүлэлтүүд	Бүтээгдэхүүний хэмжээ		Тайлбар
		Хэмжих нэгж	Бүтээгдэхүүний тоон утга	
1	2	3	4	5
	ТЗЗУ-ийн хүчин чадал			
		Олборлолт хэмжээ	мян.тн	
		Олборлолт хэмжээ	мян.тн	
	2024 онд гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ			
		Олборлолт хэмжээ	мян.тн	427
		Эрчим хүчний	мян.тн	377
		Коксжих /гүүхий/	мян.тн	50
				ХДҮ- хуурай аргаар баяжуулах
	2025 онд гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ			
		Олборлолт хэмжээ	мян.тн	360
		Эрчим хүчний	мян.тн	260
		Коксжих /гүүхий/	мян.тн	100
				ХДҮ- хуурай аргаар баяжуулах
	2026 онд гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ			
		Олборлолт хэмжээ	мян.тн	400
		Эрчим хүчний	мян.тн	280
		Коксжих /гүүхий/	мян.тн	120
				ХДҮ- хуурай аргаар баяжуулах

Төлөвлөгөө гаргасан: Г.Норсонжав
Албан тушаал:

Мэргэжилтэн: Х.Дхагвабаатар

2024

Аж ахуйн нэгжийн нэр:
Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн
Ашигт малтмалын төрөл:

Ашигт малтмал газрын тосны газар

Монголын алт МАК
MV-012199
Чулуун

Төлөвлөгөөний он: 2023

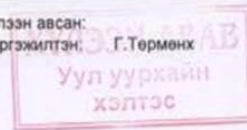
Маягт-2.1

№	Үзүүлэлтүүд	Нэгж	2023 он	2024 он	Тайлбар
1	Блокийн дугаар		31a.32a.33a.34a.152b7.153b.154b.155b.156b.157b.384c	31a.32a.33a.34a.152b7.153b.154b.155b.156b.157b.384c	
2	Нүүрсний давхаргын дугаар		7	7.8	
3	Ашиглалтын үеийн нөөцийн хяналт	Ашиглалтын үеийн нөөцийн хяналт	Ашиглалтын үеийн нөөцийн хяналт	Ашиглалтын үеийн нөөцийн хяналт	Ашиглалтын үеийн нөөцийн хяналт
3.1	Ашиглалтын үеийн блокийн	м3	832266577	832266577	
3.2	Ашиглалтын үеийн блокийн геологийн (хайгуулын ажлаар	тн	1364023	1364023	
3.3	Нүүрс гаргалт	тн	391110	391110	
3.4	Сааж исэлдсэн нүүрс гаргалт	тн			
3.5	Блокийн эзлэхүүн жин	тн/м3	1.32	1.32	

Төлөвлөгөө гаргасан: Г.Норсонжав
Албан тушаал:

Хүлээн авсан:
Мэргэжилтэн: Г.Төрмөнх

202350

МАК-ийн нэгжийн нэр: Монголын алт МАК
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: МУ-012199
Ашигт малтмалын төрөл: Чулуун

АШИГТ МАЛТМАЛ ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

Төлөвлөгөөний он: 2023
Тухайн онд олборлох 0.00

Маягт-6.2

Уурхай, үйлдвэрийн усан хангамж

№	Хэрэглэгчдийн жагсаалт	Эх үүсвэр	Хэмжих нэгж	Хэрэглээ	Шоонон тугам дахь үнэ тариф (төгрөг)	Төлбөрийн хэмжээ (сая.төг)	Тайлбар
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Унд, ахуйн зориулалттай хэрэглээ, м3/жил	Унд, ахуйн зориулалттай хэрэглээ, м3/жил	Зөвөөр	м3/жил	2908.5	0.00	Засгийн газрын 326 болон 327 тогтоолоор унд ахуйн усны төлбөр 0.0 төг болсон.
2	Олборлох үйлдвэрлэлийн хэрэглээ, м3/жил	Олборлох үйлдвэрлэлийн хэрэглээ, м3/жил	-- Сонгох --	м3/жил	6609	0.00	Уурхайн дотоод зам 1-2.5 км өдөрт 1 удаа 120 хоног зам усалгаа хийгдэнэ. Шовоолийн уснаас авч
1	Баяжуулах, боловсруулах үйлдвэрийн хэрэглээ	ББҮ-Эргэлтийн усны хэрэглээ	-- Сонгох --	м3/жил			
2	Баяжуулах, боловсруулах үйлдвэрийн хэрэглээ	ББҮ-Нөмрөлт усны хэрэглээ	-- Сонгох --	м3/жил			
3	Баяжуулах, боловсруулах үйлдвэрийн хэрэглээ	ББҮ-Нийт усны хэрэглээ	---	м3/жил	0		
4	Баяжуулах, боловсруулах үйлдвэрийн хэрэглээ	ББҮ-ийн эргэлтийн усны эзлэх хувь	---	%			
4	Байгаль орчин, нөхөн сэргээлт, м3/жил	Байгаль орчин, нөхөн сэргээлт, м3/жил	-- Сонгох --	м3/жил		0.00	2023 нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдэхгүй.
5	Ус шавхан зайлуулах хэрэглээ, м3/жил	Ус шавхан зайлуулах хэрэглээ, м3/жил	Гүн (шүүрэл, худал)	м3/жил	81779	13,616.20	СХР-80-200х4-4 ЦОХИЛГААН НАСОС АШИГЛАНА. ХОНОГТ 350.8М3 УС ШУУРУУЛЛТИЙН АЖИЛ ХИЙГДЭНЭ.
6	Бусад /Ато зам, барилга, газар тариалан, г.м/ хэрэглээ	Бусад /Ато зам, барилга, газар тариалан, г.м/ хэрэглээ	-- Сонгох --	м3/жил		0.00	
7	Нийт хэрэглээ	Нийт хэрэглээ	---	м3/жил	91296.5	15,200.87	

Баяжуулах үйлдвэргүй гэсэн сонголтыг жийвэл маягтын 3.1-3.4 хүртэлх мөр гарч ирэхгүй байхаар томиргоо хийх.

өвлөгөө гаргасан: Г.Норсонжав
рөнхий инженер: Г.Түмэнцэрэг

202355

Маягт-7

Төгсөглөлийн он: 2023
Тухайн онд баазуулах нүүрсний хэмжээ, 0.00

АШИГТ МАЛТМАЛ ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

Монголын алт МАК
Чулуун
Хяналтын тусгай захирлын дугаар: МВ.012199

Баазуулах үйлдвэрийн тонг төхөөрөмжийн жагсаалт

Төрөл	Бүтээгдэхүүний нэр			Хөдөлгөөний чадал			Тонг төхөөрөмжийн жагсаалт			Ашиглалтын хэмжээ			Ашиглалтын коэффициент			Тайлбар			
	Ангилал	Марк	Үйлдвэрлэх чадвар	Тонн УТГ	Гийгч чадал	Үйлдвэрлэх чадвар	Хэмжээ	Хэмжээ	Хэмжээ	Ашиглалтын коэффициент	Ашиглалтын коэффициент	Ашиглалтын коэффициент	Ашиглалтын коэффициент	Ашиглалтын коэффициент	Төгс ширхэг				
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Шилжүүл	Ченгэрзэт	ХДФ-10	DONGSHENG WOHUHU CO.,LTD BOJIKEN T-SALES CENTER COLTD	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт	Хяналт
				213	213	213	10	10	10	10	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Хяналтын алба
Борлуулалт

202357

Маягт-10

Төлөвлөгөөний он: 2023

Ашигт малтмал газрын тосны газар

Монголын алт МАК
Чулуун
Ашигт малтмалын төрөл:
Цицгэлтийн тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-012199

Байгаль орчны нөхөн сэргээлт

Э/А	Үзүүлэлт	Талбай		Залзлхүүн		Зардлын хэмжээ		Тайлбар	Солбицол																	
		Хэмжээ нэгж	Тоон утга	Хэмжээ нэгж	Тоон утга	Хэмжээ нэгж	Тоон утга		Уртраг				Өргөрөг				Метрийн									
1	Техникийн нөхөн сэргээлт - Гадаад овоолго	га	м3	га	м3	сая.төг	сая.төг	Гадаад овоолго дээр нөхөн сэргээлт хийхгүй	№	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек		
									1	107	41	8.2	45	41	41.3	709093	506364	8.09								
									2	107	41	15.5	45	41	44.4	709250	506375	0								
									3	107	41	15.3	45	41	37.9	709250	506355	0								
									4	107	41	2.5	45	41	37.7	709450	506355	0								
2	Техникийн нөхөн сэргээлт - Дотоод овоолго	га	м3			сая.төг		Дотоод овоолго байхгүй	№	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек		
									1																	
3	Биологийн нөхөн сэргээлт Шимт хөрс	га	м3			сая.төг		Шимт хөрсний овоолго	№	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек		
									1	107	41	14.4	45	41	30.7	709538	506332	7.045								
									2	107	41	15.8	45	41	29.1	709269	506327	9.127								
									3	107	41	16.5	45	41	27.3	709287	506322	3.566								
									4	107	41	15.1	45	41	20.3	709255	506327	3.403								
4	Биологийн нөхөн сэргээлт Биологи	га	м3			сая.төг		Биологийн нөхөн сэргээлт байхгүй	№	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек		
									1																	

202360

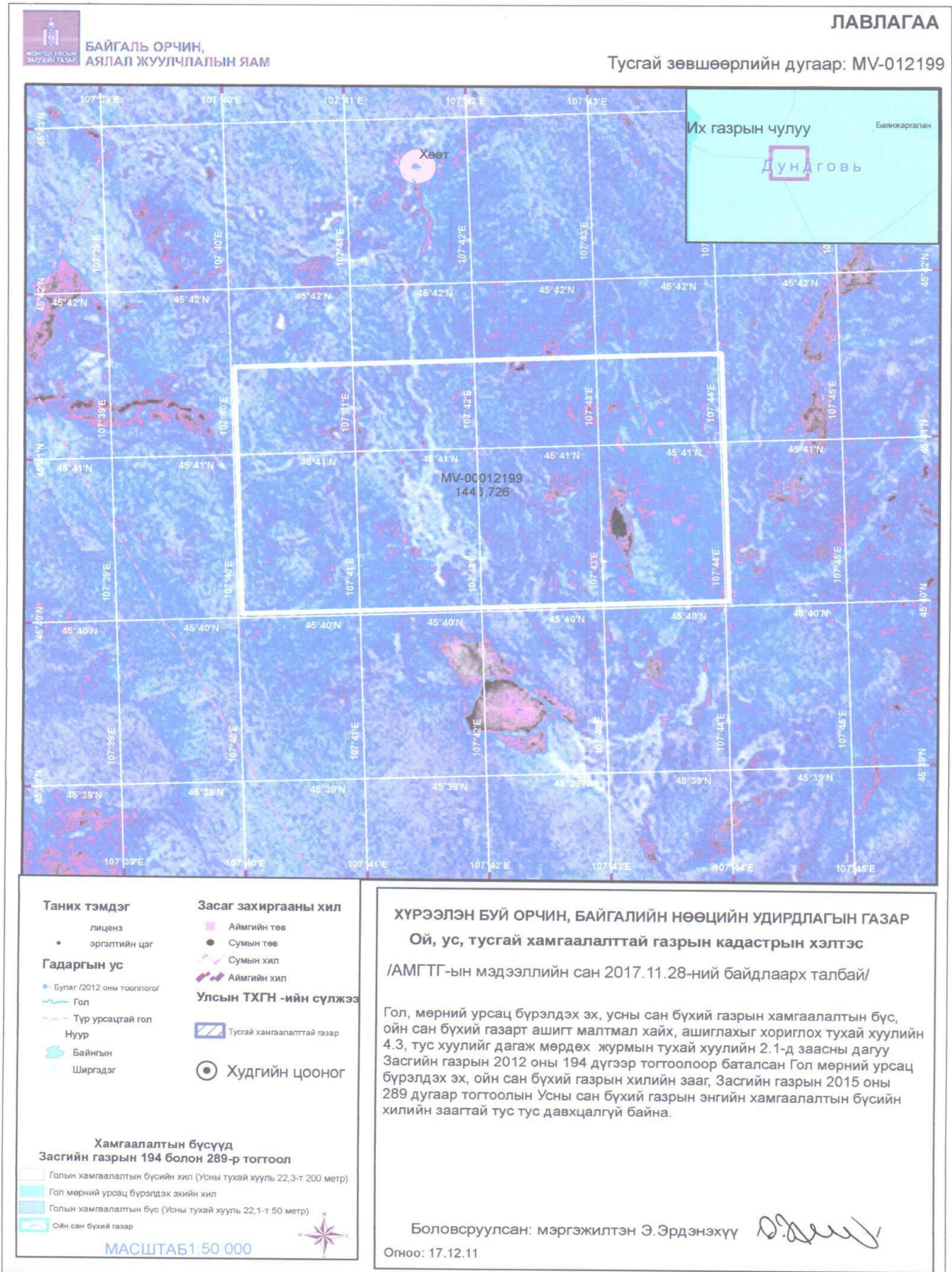
1	Уртраг			Ерөрөг			Метрийн				
	№	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Град	Мин		
5	Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт			га	м3	сая.төг	5	Орон нутгаас заасан газарт нөхөн сэргээлт ажил хийнэ.			
6	Уурхайг тохижуулах, тосгон орчим хийгдэх нөхөн сэргээлт			га	1	м3	сая.төг	6	2023 оны хөрөнгө оруулалтаар		
	1	107	41	57	45	41	4.3	707612	506633	2.99	
	2	107	41	56	45	41	6.2	707522	506436	5.627	
	3	107	41	59	45	41	4.3	707585	506430	8.058	
	4	107	41	59	45	41	2.4	707525	506424	9.657	
7	Байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг судлах, хамгаалах			га	м3	сая.төг	1	Уурхайн орчимд хөндлөм цэг дээр хийнэ.			
	1										
	Нийт			га	1,00	м3	0,00	сая.төг	12,00		

Хүлээн авсан:
Мэргэжилтэн:

[Signature]

Төлөвлөгөө гаргасан: Г.Норсонова
Албан тушаал:

ХӨӨТИЙН НҮҮРСНИЙ УУРХАЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

Хянасан огноо	
Хянасан мэргэжилтэнгүүдийн хувийн дугаар	
Дүгнэлт	
<ul style="list-style-type: none"> • Шийдвэрийн төсөл • Ололт, амжилттай тал • Дутагдалтай сул тал • Шаардлага 	

НЭГ. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД, ТӨСЛИЙН ТУХАЙ ТОВЧ МЭДЭЭЭЛЭЛ

- Байгууллагын нууцын тухай хуулийн 6.1 болон 6.2-ыг үндэслэн дагуу тухайн төслийн хуулийн этгээд мэдээллийн төрлийн харгалзах мөр, багананд мэдээллийг товч хэлбэрээр үнэн зөв оруулах.
- Тухайн төсөлд хамааралгүй мэдээллийг “*хамааралгүй*” гэж бөглөнө.
- 1.2.7 дахь хаалтын дараах зориулалт гэдэгт уурхайн хаалтын дараа нөхөн сэргээсэн газрыг бэлчээр, газар тариалан, агуулах, олон нийтэд зориулсан үйлдвэр, үйлчилгээ гэх мэт тухайн газрыг эдийн засгийн эргэлтэнд оруулахаар төлөвлөж буй бол орон нутагтай урьдчилан тохиролцсон чиглэлийг оруулах.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
1.1.	1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	“Монголын Алт” (МАК) ХХК
	2. Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	9011071054
	3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны чиглэл	Алт болон эрдэс баялаг, бусад төрлийн ашигт малтмалыг олборлон боловсруулах, хайгуул хийх
	4. Аж ахуйн нэгжийн харьяаллын хаяг	Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 1 хороо 19-р хороолол “Монголын Алт” ХХК-ийн төв байр-44.
	5. Захирлын нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Компанийн ерөнхийлөгч: Н.Цэлмүүн Уурхайн дарга А.Эрдэнэбаатар Утас: 88877175
	6. Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Байгаль орчны мэргэжилтэн Б.Гэрэлтуяа Утас: 95345507, 96905507 E-mail: gereltuuya.by@mak.mn
1.2.	1. Төслийн нэр	“Хөөтийн нүүрсний уурхай” төсөл
	2. Төслийн харьяаллын байршил	Дундговь аймаг, Баянжаргалан сум, Энгэр ус баг
	3. Төслийн ангилал	Нүүрсний уурхай
	4. Төсөл эхэлсэн огноо	2016 он
	5. Төсөл хэрэгжих хугацаа	2027 он
	6. Уурхайг хүлээж авсан улсын	2018 он

комиссын дүгнэлт	
7. ТЭЗҮ баталсан огноо	2020
8. Урьд оны бүтээгдэхүүний нийт хэмжээ /дундаж/	230 мян.тн

**ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР ОЛГОГДДОГ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ,
ДҮГНЭЛТ, ЛАВЛАГААНЫ ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ**

- Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай 2.3-ыг үндэслэн хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдох доорх мэдээллийг үнэн зөв оруулах.
- Тусгай зөвшөөрөл, үнэлгээ, дүгнэлтийг баталсан хуулийн этгээд, дугаар, огноог оруулах

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
2.1.	1. Үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл - Дугаар - Хүчинтэй хугацаа - Талбай	- 9011071054 - Хугацаагүй - 12199
	2. Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /химийн бодис ашиглах, тэсрэх дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэд хяналт тавих тухай хуулийн дагуу олгосон холбогдох зөвшөөрөл бусад баримт бичиг/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа	"Мера Сервис" ХХК тэсэлгээний туслан гүйцэтгэгч компани хариуцана.
	3. Химийн бодисын агуулахад хийсэн мэргэжлийн хяналтын газрын дүгнэлт	-
	4. Галын дүгнэлтийн огноо, дугаар	2021.09.14, 1921120
	5. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	БОНБЕУ-ний 2022.10.11 13/5901
	6. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	2023 он. "ГРИЙН АССЕСМЕНТ" ХХК, БОАЖЯам.
	7. Ус ашиглалтын дүгнэлтийн огноо	2023.03.27
	8. Тухайн жилийн батлагдсан олборлолтын төлөвлөгөөний огноо	2023.02.03
	9. Тухайн жилд баримтлаж ажиллах стандартын дугаар • Үндэсний • Олон улсын	Үндэсний стандарт - MNS 5916:2008 Олон улсын стандарт - ISO 14001:2015, ISO 9001:2015,
	10. Нөхөн сэргээлт	Уурхайн орчимд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх

ГУРАВ. ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛ, ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

- Байгаль орчин ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 01 дүгээр сарын 06-ны өдрын А-05 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын 2 дугаар хавсралтанд тусгагдсан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний агуулгад заагдсны дагуу химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний хэсгээс холбогдох доорх мэдээллийг оруулах
- Тухайн жилд олон төрлийн химийн бодис ашиглахаар бол байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд хавсралтаар оруулж хүснэгтийн 3.1.1-д хавсралтын нэрийг дурдах /хэмжих нэгжийг дурдсан байх шаардлагатай/
- Химийн бодисын эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөнд дараах мэдээллийг бүрэн тусгасан тохиолдолд 3.1.2-ын мэдээлэл оруулах хэсэгт “хангалттай” гэсэн дүгнэлтийг оруулна.
  - урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ
  - эрсдлийн үед авах арга хэмжээ
  - учруулсан хор уршгийг зайлуулах, бууруулах арга хэмжээ
  - хохирлын нөхөн төлбөрийг тооцох арга хэмжээ
- Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тухайн жилд гарах ахуйн хатуу болон шингэн хог хаягдлыг хэрхэн устгах, зайлуулах арга хэмжээ, давтамж, мониторингийн арга хэмжээг тусгах, хуванцар, резинен материал /дугуй, сав баглаа боодол/ зэрэг хог хаягдлыг дахин ашиглах цэгт хүргэх хуваарь, аюултай хог хаягдлыг хадгалах агуулах арга хэмжээг төлөвлөх шаардлагатай.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
3.1.	1. Тухайн жилд ашиглах химийн бодисын нэр, хэмжээ /хэмжих нэгж/ Химийн бодис, бүтээгдэхүүнээс гарах сав баглаа боодлын хэмжээ	-
	2. Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	БОННУ-д тусгагдсан
3.2.	1. Шатах тослох материалын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх	Дизель түлш, моторын масло, гидрийн шингэн 69 930.4 мян\л. Агуулахтай
	2. Тэслэх, дэлбэлэх бодисын нэр хэмжээ /хэмжих нэгж/ агуулах байгаа эсэх	1. Тэсрэх бодис /Эмульс/-184тн 2. Тэсрэх бодис /Анфо/-430тн 3. Өдөөгч-8358 ш 4. ДША-8358 ш 5. ОША-8358 ш 6. Гал дамжуулах шижим-5000м
3.3.	1. Тухайн жилийн хог хаягдлын жилийн дундаж хэмжээ /хэмжих нэгж/ <ul style="list-style-type: none"> • Ахуйн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ • Үйлдвэрийн хог хаягдал /хатуу, шингэн/ 	<ul style="list-style-type: none"> • 10.8 тн/жил хуурай хог хаягдал, 332,4м³ шингэн хаягдал • Аюултай хог хаягдал- Поошиг, хаягдал тос масло

	• Аюултай хог хаягдал	
	1. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх тухайн жилийн арга хэмжээний төсөв	2,000,000

**ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ**

- Доорх хүснэгтийн 4.1.2 - 4.1.7 –д тусгагдсан тухайн жилийн арга хэмжээний төсвийн нийлбэр нь 4.1.1 –д тусгагдана.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
4.1.	1. Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	36,640,000
	2. Нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төсөв /технологийн зөв шийдэл/	8,500,000 (Нүүлгэн шилжүүлэлт, Түүх соёлын өвийг хамгаалах, Осол эрсдэл, хог хаягдлыг менежмент, байгаль орчны аудит)
	3. Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв /техникийн, биологийн/	6,000,000
	4. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	15,800,000
	5. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний төсөв	5,000,000
	6. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	-
	7. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	-
	8. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлсийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	-
	9. Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	1,340,000

ТАВ. МЕТА МЭДЭЭЛЭЛ

- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 39.1.7-д заасныг үндэслэн төсөл хэрэгжүүлэгчээс доорх хүснэгтэнд тусгагдсан төслийн дэд бүтэц, нөхөн сэргээх, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний цар хүрээ, орчны хяналт шинжилгээний цэгэн мэдээллийг тусгасан мета мэдээллийг цаасанд өнгө будаг, таних тэмдэгээр буулгасан хэлбэрээр болон файл хэлбэрээр тайланд хавсаргах.
- Доорх хүснэгтийн мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах баганыг шинжээч бөглөнө.

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээллийг бүрэн тусгасан эсэхийг шалгах багана
5.1.	Зурган мэдээлэлд тусгах мэдээлэл 1. Ажилчдын байр, оффис 2. Дэд бүтэц (зам, өндөр хүчдэл, цахилгаан сүлжээ, шугаман хоолой, станцын байршил, хашаа, тусгаарлагч, үерийн хамгаалалтын далан, аянга зайлуулагч гэх мэт) 3. Хог хаягдлын цэгийн байршил 4. Хог хаягдлын агуулахын байршил 5. Хог хаягдлын далан 6. Химийн бодисын агуулахын байршил 7. Орчны хяналт шинжилгээний дээж авах хяналтын цэгийн байршил 8. Гүний худгийн байршил 9. Дүйцүүлэн хамгааллын байршил	1. Байгаа 2. Байгаа. 3. Байгаа. 4. Шаардлагагүй. 5. Шаардлагагүй. 6. Шаардлагагүй. 7. БОННУ-д заасан цэгүүдэд 8. Байгаа. 9. Баянжаргалан сум

ЗУРГАА. ТУХАЙН ЖИЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНЭЭС БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛЛИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

- Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсгээс доорх хүснэгтийн А, Б, В, Г дэхь багананд “**тодорхойлсон**”, “**тодорхойлоогүй**” “**хамааралгүй**” гэсэн 3 төрлийн хариултаас сонгож бөглөх.
- Дүгнэлт гэсэн багана дахь дүгнэлтийг байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнийн нөлөөллийн дүн шинжилгээний хэсэгт Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн яамны мэрэгжилтэн дүгнэлт гаргана.

Нөлөөллийн ангилал	А. Тооцсон эсэх	Б. Нөлөөллийн цар хүрээг тодорхойлсон эсэх	В. Нөлөөллийн эрчмийг тодорхойлсон эсэх	Г. Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг тодорхойлсон эсэх	Дүгнэлт
6.1. Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон.	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	

- Бохирдуулах - Эвдэх - Доройтуулах					
6.2. Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - Нөөцийг бууруулах	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон.	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	
6.3. Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл - амьдрах орчинг хуваах - амьдрах орчинг доройтуулах - амьдрах орчинг хомсдуулах - нөөцийг бууруулах	Тодорхойлсон.	Тодорхойлсон.	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	
6.4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл - Бохирдуулах - тоос	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	Тодорхойлсон	

ДОЛОО. БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЯНАЛТ

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “А” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх
- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийн “Б”, “В”, багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэхэд “**Тийм**”, “**үгүй**” хариулт өгнө.
- Доорх хүснэгтийн “Г” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт, хэмжих нэгжийг оновчтой тогтоосон эсэхэд Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн мэргэжилтэнгүүд “**хангалттай**” “**хангалтгүй**” гэсэн дүгнэлт өгнө.

Тухайн жилийн байгаль хамгаалах арга хэмжээний чиглэл	А. Тоо	Б. Шалгуур үзүүлэлтийг тогтоосон эсэх	В. Шалгуур үзүүлэлтийн хэмжих нэгжийг тогтоосон эсэх	Г. Дүгнэлт
7.1. Нөлөөллөөс зайлсхийх арга хэмжээ	12	Тийм	Тийм	
7.2. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ		Тийм	Тийм	
7.3. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ -техникийн/ га эзэлхүүн	Уурхайн орчимд ногоон байгууламжийг	Тийм	Тийм	

-биологийн /га	нэмэгдүүлэх			
7.4. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ	1	-	-	
7.5 Төслийн нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах арга хэмжээ	3	Тийм	Тийм	

НАЙМ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЯНАЛТЫН ХУУДАС

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь доорх хүснэгтийг “А, Б, В, Г” багананд байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээг тоогоор илэрхийлэх

Хяналт шинжилгээний дээж		А. Дээж авах цэгийн тоо	Б. Дээж авах цэгийн байршил	В. Давтамж	Г. Төсөв
Хөрс		4	Шимт хөрсний овоолго Уурхайн хотхон Уурхайн карьер Хогийн цэг	Жилд 2 удаа	260 000
Ус		2	Ундны ус Шүүрлийн ус	Жилд 2 удаа	200 000
Агаар	SO ₂ , CO, NO ₂	4	Технологийн зам Уурхайн хотхон Уурхайн карьер Нөлөөллийн бүс	Жилд 2 удаа	280 000
Ургамал		2	Төслийн талбайд	Жилд 1 удаа	240 000
Амьтан	Зэрлэг ан амьтдын мониторинг хийх	1	Уурхайгаас 10 км-ийн радиуст мониторингийн цэгүүдэд, маршрутын 1 талбай	Жилд 1 удаа	300 000
Дуу чимээ ба доргио чичиргээ		2	Ажилчдын хотхон Уурхайн карьер	3,4-р улиралд	60 000
Нийт					1 340 000

Мэдээлэл үнэн зөвийг баталсан хүний гарын үсэг
Огноо

/Б.Гэрэлтуяа/
/2023 он 08 сар 07 өдөр /